

EROL MANİSALI

DENKTAŞ'IN ÖBÜR YÜZÜ

Rauf Denktaş'la Siyaset Dışı Anılar

DENKTAŞ'IN ÖBÜR YÜZÜ

Rauf Denktaş'la Siyaset Dışı Anılar

Erol Manisalı

ANI

Kırmızı Kedi Yayınevi: 96

Anı: 2

Denktaş'ın Öbür Yüzü / Rauf Denktaş'la Siyaset Dışı Anılar

Erol Manisalı

©Kırmızı Kedi, 2011

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Editör: Haluk Hepkon

Düzeltili: Aslı Akkoç

Kapak Tasarımı ve Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Kırmızı Kedi Yayınevi

www.kirmizikedikitap.com / kirmizikedi@kirmizikedikitap.com

Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL

T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Erol Manisalı

Erol Manisalı, mezun olduğu İstanbul Üniversitesi İktisat Fakóltesi'nde 1976 yılında profesör oldu. İktisat Fakóltesi'nin "Avrupa ve Ortadoğu Araştırma Merkezi Başkanlığı" yanı sıra, 1990'da kurulan "Kıbrıs Araştırmaları Vakfı"nın da başkanlığını yaptı. Ayrıca "İktisadi Kalkınma Vakfı", "Balkan ve Avrupa Ülkeleri Araştırma Vakfı" ile "Türkiye Çevre Sorunları Vakfı" yönetim kurulu üyeliğinde bulundu.

İktisat ve uluslararası ilişkiler kitapları dışında, deneme ve anı kitapları da bulunan Prof. Dr. Manisalı'nın, yayınlanmış 72 kitabından bazıları şunlardır: *Dinamik Entegrasyon Teorileri, Gelişme Ekonomisi, İktisada Giriş, Avrupa Çıkmazı, Dünyada ve Türkiye'de Büyük Sermaye, Attila İlhan'la Siyaset Güncesi, Düünden Bugüne Kıbrıs, Manastırda Bir Amerikalı, Batı'nın Yeni Türkiye Politikası, Hayatım Avrupa* (Beş cilt). *Eksen Kayması* adlı kitabı Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

SUNUŞ

DENKTAŞ'LA ANILAR

Rauf Denktaş'ı 1975'ten beri tanıyorum. İlk tanışmamız bir akademisyen arkadaşımın beni Lefkoşe'de, Rauf Denktaş'ın çalışma makamına götürmesiyle başladı.

Oysa ben eşimle birlikte o zamanki adı ile Kıbrıs Türk Federe Devleti'ne tatil için gitmiştim. Girne'deki Dome Otelinde tesadüfen karşılaştığım profesör arkadaşım, ısrarla beni Rauf Denktaş'la tanıştırmak istiyordu.

Ben o tarihte, dış ticaret ve uluslararası ilişkiler alanında, yeni profesör olmuş bir akademisyendim. Kamuoyunda tanınıyordum. Prof. Yüksel Ülken, Prof. Erdoğan Alkin'le birlikte TRT'de iktisat programları yapıyorduk. Türkiye'nin tek televizyon kanalındaki yegane iktisat programı idi. Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferans Heyeti'nin yıllık konferanslarında boy gösteriyordum ve *Milliyet*'te sevgili Ali Gevgilili'nin çok sık konuğu oluyordum.

Ayrıca "Düşünenlerin Düşüncesi" köşesinde de oldukça yoğun makalelerim yayınlanıyordu.

Yeni kurulan Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin başkanı Rauf Denktaş bana, "Senin gibi genç akademisyenlere ihtiyacımız var, bize yardım edin," dedi.

İlk olarak Magusa'da bir serbest ticaret bölgesinin kurulmasını önerdim ve bunun dünyadaki örnekleri ile ilgili malzemeyi yardımcılarına sağlayabileceğimi ifade ettim.

Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Ticaret Bakanı Tuncay Arifoğlu ile temas kurmamı sağladı ve ben de bir akademisyen olarak bildiklerimi ilgililere aktardım.

O tarihlerde Raif ve Serdar Denktaş daha gençlik yıllarındaydılar. Serdar'ı ve rahmetli Raif'i daha o zamanlar tanıma fırsatım oldu.

Herkes beni Rauf Denktaş'ın danışmanı zannetmeye başlamıştı. Ben de ısrarla, "Danışman falan değilim. İktisat Fakültesi'nden bir akademisyen olarak bildiklerimi kurumlara sunmak benim zaten doğal işim," diyerek yanıt veriyordum.

Buna rağmen, o günlerden bugüne kadar Denктаş'ın danışmanı olduğuma dair yüzün üzerinde yazı yayımlanmıştır.

1984 yılından 1994'e kadar 10 yıl boyunca her yıl mayıs ayında Girne'de, Uluslararası Girne Konferansları'nı düzenledim. Bunlar akademik konferanslardı ve dünyanın her yerinden konunun uzmanları geliyordu. Bazı akademisyen ve gazeteci arkadaşlar bana takılır ve "Erol Hoca, Girne konferansları, Davos'un yaz versiyonu," derlerdi.

On yıl boyunca Girne konferanslarına Avustralya'dan Japonya'ya, İngiltere'den Kanada'ya kadar en yetkili ve tanınmış uzmanlar geldi.

Dr. Andrew Mango'dan Geoffrey Lewis'e, Alman müsteşarlardan Japonya'nın Ortadoğu uzmanlarına kadar gelmeyen yoktu. Türkiye'den Mesut Yılmaz, Kamuran İnan gibi bakanlar ve politikacılardan Nevzat Yalçıntaş gibi birçok akademisyene; Halit Refiğ'den Londra *Middle East* dergisinin genel yayın yönetmenine kadar yüzlerce aktif katılımcı geldi.

Girne konferansları her yıl mayıs ayının ikinci haftasında, Rauf Denктаş'ın görkemli açılış konuşmasıyla başlar ve üç gün devam ederdi.

Tebliğ ve tartışmalar Türkçe ve İngilizce kitap olarak basılır ve ilgililere dağıtırdı. Girne konferansları Avrupa ülkelerinin, ABD, Japonya, Avustralya, Mısır ve İsrail'in pek çok yayın organında yayınlanmıştır. Bugün hâlâ en önemli kaynak kitap özelliğini taşırlar.

Girne konferanslarına Denктаş büyük önem verirdi. 1994'te sona erdiğinde çok üzüldü. 1990 sonrasında artık "sponsor" bulamıyorduk. Dünyada, bölgede ve Türkiye'de hava hızla değişiyordu.

Batı'nın yeni bölge ve Türkiye politikası ile birlikte KKTC-Türkiye ilişkileri artık farklı bir zemine oturtuluyordu.

Bu zeminde Denктаş'ın, KKTC'nin ve Türkiye-KKTC ilişkilerinin durumu hızla değişecekti. Artık her şey Büyük Ortadoğu Projesi'nin gerçeklerine göre yürütülüyordu.

Ve bu yeni zeminde Rauf Denктаş'ın Kıbrıs'ta, Türkiye'de ve uluslararası platformda savunduğu fikirler rafa kaldırılıyordu.

Denктаş'la 1975'ten beri süren ilişkim, Türkiye'nin, bölgenin ve dünyanın dönüşüm sürecine göre dalgalanmalar gösterdi. Ama değişmeyen bir tek şey vardı, işin insani boyutunda sağlam diyalogumuz hiç değişmedi. Ona ve düşüncelerine verdiğim değer aynı kaldı.

Çok açık davrandık

Denктаş'la olan birlikteliğimizde ailenin bir ferdi, bir büyük, bir dost havası baştan beri egemen oldu. Aydın Hanım, bizim için de bir aile büyüğü idi.

Ailece kutladıkları kimi yılbaşlarına Nuriye'yi, Kunter'i, Barış'ı ve beni, ailesinin bir parçası gibi davet ettiler.

1988'de Girne Konferansı, Tuğba Çandar, Prof. Faruk Şen, Dr. Andrew Mango, Vahit Halefoğlu, Dr. Wilhelm Hummen,

Daniel Newburry, Gül, Niki Gam, Erol Manisalı, Nuriye Manisalı, Denктаş'la açılış kokteylinde

1997, Yeşilyurt Polat Oteli, Şarik Tara, Rauf Denktaş, Erol Manisalı

Benim açımdan Denktaş saygı duyduğum ve takdir ettiğim bir siyaset adamı olmanın yanında, samimi olarak fikirlerimi paylaştığım bir dost, bir aile büyüğü olarak göründü.

Bana bütün içtenliği ile her şeyi söylerdi, çekinmezdi, çünkü güveni vardı. İstismar etmeyeceğimden emindi. Onunla ben de çok rahat konuşurdum, düşüncelerimi hoşuna gitmese de açık açık söyledim. Galiba bana sevgi ve yakınlığının esas nedeni buydu.

Rauf Denktaş'la yalnız KKTC ve Türkiye'de değil, Avrupa ülkelerinde de beraber olduk. Alman Prof. Werner Gumpel'in Denktaş için düzenlediği konferansta Münih'te beraberdik. Köln'de Türkiye-Avrupa toplantısında yine birlikteydik. 1980'li yılların sonunda İngiliz parlamentosunda milletvekili Andrew Faulds'un düzenlediği Londra toplantısında aynı kürsüyü paylaşıyorduk.

Bunlar çok güzel anılar ve etkinliklerdi. Yılanlıada'daki evinden uluslararası toplantılara kadar her boyutta beraberliğimiz oldu.

Türkiye'de de pek çok toplantıda ve televizyon programında beraberdik.

– Bir defasında HBB televizyonunda Rauf Denktaş, Bülent Ecevit, Mümtaz Soysal ve bendeniz birlikte program yaptık, çok güzeldi.

– Kanaltürk'te 2006 yılında Denktaş ile beraber bir programa çıktık, sanki kendisi benim konuğummuş gibi bir düzenleme oldu. Denktaş'ı o kadar sıkıştırdım ki Ankara'yı kızdırmamak için, onun söylemek istemediği kimi gerçekleri ağzından adeta kerpetenle çıkarttım ve söyledim. Programdan sonra bana söylediği şeydu: “Manisalı, bir dövmediğin kaldı.” Ancak onun gibi nüktedan bir insan bunu söyleyebilirdi. Onun mütevazı tutumu beni çok etkiledi.

Genellikle Politika Dışı

Denktaş'la bazı anılarımı içeren bu notlarda daha çok siyaset dışı gözlemlerimi ve izlenimlerimi kaleme aldım.

– Bu anılarda onun “alaycı” kimliği vardır. En ciddi ve dramatik bir olayda bile işi yumuşatacak, güldürecek, insanı düşündürecek bir nokta bulur.

Bir seferinde söylemişti; Makaryos ile yaptığı ikili görüşmelere başlamadan önce girizgâh yapılıırken, hemen kameramı elime alıp onun birkaç poz resmini çeker ve havayı yumuşatırım; ilk zamanlar çok şaşırırdı, sonraları buna alıştı. Hatta bir seferinde makineyi unutmuşum; “Ne o yoksa

benimle ilgili düşüncelerini değiştiriyor musun,” dedi.

Denktaş’ın bunu bana aktarması aslında onun “muzip ve biraz da cingöz” kimliğinin tipik bir göstergesidir.

Denktaş kendi ifadesi ile “Makaryos gibi suratsız bir papazı bile yumuşatmanın yolu vardır” derdi. Denktaş, işte böyle bir kişiliğe sahiptir.

– Olağanüstü gözlemci bir insandır. Bu gözlemciliğini fotoğraf sanatına olan tutkusu ile ortaya koydu. Hatta bir profesyonel gibi birçok uluslararası sergi açtı.

– Denktaş çok duygusal bir insan, gözü çabuk sulanır, üzüldüğünde derin derin iç çeker. Bu duygusallığı onun şair yönünü de yansıtır. Yazılarını kimi zaman şiirlerle süslemeyi sever, kendi dizelerini araya sokuşturur.

– Rauf Denktaş inançlı bir insandır. Müslümanlığı önemser, saygı duyar, benimser ve inanır.

KKTC’nin tanıtımı için çaba gösterirken İşlam dünyası ile bağlarını yoğunlaştırmıştı.

– Denktaş aynı zamanda uygar ve çağdaş değerlere çok önem veren bir kişiliğe sahiptir. İngiltere’de gördüğü hukuk eğitimi onu Batı’nın çağdaş değerleri ile bütünleştirmiştir.

Münih, 1987, Rauf Denktaş, Prof. Werner Gumpel, Erol Manisalı

Ancak karşılıklı çıkarların korunması, özgürlük ve uluslararası haklar gibi konularda Kıbrıs Türklerini ezmeye yönelik baskı ve emperyalist girişimlere karşı Fidel Castro ve Hugo Chavez’le özdeşleşen bir tutum sergiledi.

Uzun yıllar önce *Cumhuriyet*’teki Bıçak Sırtı isimli köşemdeki bir yazımın başlığı “Fidel’in Tangosu, Denктаş’ın Valsi” idi.

– Atatürk ilkelerini ve Cumhuriyet’in kuruluş felsefesini özümsemiş bir kişiliğe sahiptir. Özde Atatürkçü bir siyasetçi olduğunu hep göstermiştir.

Gözünü açtığından beri politika denizinde boğulmadan yüzmüş bir siyasetçi olarak Denктаş, Cumhuriyet ve bölge tarihinin özgün kişiliklerinden birisidir.

Dünyanın en kritik bölgesi olan Ortadoğu ve Doğu Akdeniz’de Kıbrıs Türklerinin ve Türkiye’nin haklarını korumak konusunda son 55-60 yıl içinde büyük başarılar sağladı.

Benim bu kitapçıkta kaleme aldığım anılar daha çok Denктаş’ın politika dışındaki kişiliğini yansıtan anekdotlardır. Bunu özellikle yapmak istedim, çünkü onun politik kimliği hem kendi yazdığı pek çok eserde, hem de üçüncü şahısların kitaplarında enine boyuna ortaya konmuştur.

Ben de *Dünden Bugüne Kıbrıs* ve *Avrupa Kıskaçında Kıbrıs* kitaplarımda ve pek çok makalemde Denктаş’ın politikalarına yer verdim. Ayrıca, *Cyprus* adlı İngilizce bir kitabım var.

On ciltlik Girne konferansları yayınlarında (1984-1994) Denктаş’ın açılış konuşmaları da yer alır. Bu kitaplar okunduğunda onun politikaları ve dünya görüşü çok net olarak görülebilir.

Ben bu çalışmamda daha çok onun bilinmeyen ya da az bilinen politika dışı kimliğini okurlarıma sunmaya çalıştım.

Denktaş bizi ziyarete gelmiş

İçinde acı, tatlı, alaycı pek çok şey var, ama hepsinde de örtülü bir siyasi bakış ve kara mizah gizli gizli kendini gösterir.

Rauf Denktaş bu özelliğe sahip dünyanın nadir politikacı ve devlet adamlarından birisidir.

Kaleme aldığım anıların önemli bir bölümü, 1999 yılına kadar olan dönemde ele alındı. 2000 yılında kendisiyle ilgili anılarımı yazmakta olduğumu söylemişim.

Yazdığımı biliyor, ama içeriğini bilmiyor. Ancak kitap çıktıktan sonra öğrenebilecek.

DENKTAŞ, ERBAKAN, GÜL VE BENDENİZ

Refah-Yol hükümeti yeni güvenoyu almıştı, Abdullah Gül KKTC'den sorumlu devlet bakanı konumundaydı.

Temmuz 1996'da bir süreliğine Girne'de bulunuyordum, tatil için gitmiştik. Benim tatilimden ne olacak? Kitaplar, yazılar, bahçede Ercan taşına yapılan oymalar ya da arka bahçede Kıbrıs'ın yaz sıcağında kazdığım mağara!

Eşim ve çocuklar denizi tercih ederlerdi; benimki biraz farklıdır, galiba kendime eziyet etmeyi seviyorum. Ama bu tatlı bir eziyet, ağır bahçe işleri, kemer inşaatı, mağara kazmak ya da kitap yazmak gibi şeyler.

Rauf Denktaş'tan telefon geldi, beni öğle yemeğine Yılanlıada'daki evine davet etti.

Eşimle birlikte gittik, tarih 13 Temmuz 1996, yani 20 Temmuz'a bir hafta var.

Yemek sırasında Denktaş'a sordum: "Sayın Başkan, yeni Başbakanı, Necmettin Erbakan'ı 20 Temmuz kutlamaları için KKTC'ye davet ettiniz mi, etmeyi düşünüyor musunuz?"

Denktaş bana, "Yahu adamcağız daha yeni başbakan oldu, işi başından aşmış, sıkıntılı bir durumda zaten, gelebileceğini hiç sanmam," dedi. Ben de, "Siz yine de davetinizi yapın, hiç belli olmaz," yanıtını verdim. Yardımcısı Durmuş Bey'e Başbakanlık Özel Kalemi'ni aramasını söyledi ve sonunda yeni başbakan Necmettin Erbakan'a ulaştı.

Girizgâhtan sonra davetini yaptı. Erbakan Denктаş'a çok meşgul olduğunu söyledi ve işi “İnşallah ileride olur,” diye bağladı.

Konuşmaları bittikten sonra Denктаş'a: “Şimdi izninizle ben KKTC'den sorumlu Devlet Bakanı Abdullah Gül ile görüşmek istiyorum, kendisi ile özel bir hukukum var,” dedim.

Denктаş şaşırmişti: “Nasıl yani...” diye ağzından bir hayret ifadesi çıktı.

Ben de Sayın Abdullah Gül ile özel hukukumuzu özetledim: 1979'da üç dört ay kadar Sakarya Üniversitesi'ne, cuma günleri ders vermek üzere, misafir hoca sıfatıyla gitmiştim. Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü bana orada görevli bir asistanı yardımcı olarak tayin etti.

Bu asistanın (araştırma görevlisinin) adı Abdullah Gül idi. Ben 38 yaşında bir profesör, kendisi

28-29 yaşında genç bir akademisyendi.

Bir süre akademik beraberliğimiz oldu. İş bununla da bitmedi, 1981 yılında Prof. Nevzat Yalçıntaş fakültede odama geldi: “Erol Hoca, tez danışmanı olduğum bir doktora öğrencisi var, tez konusu Türkiye-Ortadoğu ticari ilişkileri, senin konun, tez jürisi olur musun? Zaten kendisiyle daha önce de beraber çalışmışsın, onu tanıyorsun.”

Jüri üyeliği önerisini kabul ettim. Abdullah Gül sözlü ve yazılı sınavlarında iyi ve pekiyi dereceler aldı ve sonuçta “pekiyi” ile tezi kabul edilmiş oldu.

Tez jürisinde benimle birlikte Prof. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Toker Dereli, Prof. Nuret Ekin ve Prof. Erdoğan Alkin de bulunuyordu.

Rauf Denктаş biraz şaşırmişti; ben de şaka yollu, “Sayın Başkan, biz üniversite hocalarının siz ünlü politikacılar gibi popüleritesi yoktur, ama işin hocalık boyutunda her kesim ile akademik ilişkilerimiz bulunur,” dedim.

Ve hemen Durmuş Bey’den, KKTC’den sorumlu devlet bakanının özel kalemini aramasını istedim.

Birkaç dakika sonra Erbakan hükümetinin yeni devlet bakanı Abdullah Gül telefonda idi. KKTC’den sorumlu yeni Devlet Bakanı Sayın Abdullah Gül’e aynen şunları söyledim: “Yılanlıada’da Sayın Rauf Denктаş’ın evindeyim; Başkan karşımda oturuyor, biraz önce kendisi Başbakan Necmettin Erbakan ile bir görüşme yaparak, kendisini 20 Temmuz için KKTC’ye davet etti.

“Ancak Sayın Başbakan işlerinin çokluğunu öne sürerek işi ileriye attı. Acaba kendisini ikna edebilir misin? Hatta kendisine, 20 Temmuz 1974’te Ecevit’le birlikte bulunduğunu da hatırlatmakta yarar olabilir.”

Rauf Denктаş, Abdullah Gül ile görüşmemizi biraz da şaşkınlıkla izliyordu, çünkü Gül ile çok samimi bir üslup içinde konuşuyordum, sanki kardeşimle konuşur gibi.

Akademik hayatta böyledir; hele aranızda asistanlık, doktora öğrenciliği gibi akademik ast üst ilişkileri bulunuyorsa, “biçimsel öğeler ikinci plana atılır.”

Rauf Denктаş’a bunları da söylediğimi hatırlıyorum.

Ve sonra neler oldu?

Sayın Abdullah Gül hemen her gün beni arayıp bilgi vererek, “İlk günler gelme ihtimalimiz çok zayıf; üçüncü, dördüncü gün bir ihtimal var. Büyük ihtimalle 18 Temmuz’da geliyoruz,” mesajını verdi.

Sayın Abdullah Gül, Başbakan Necmettin Erbakan’ı 20 Temmuz 1996’da bir günlük gezi için KKTC’ye gitmeye ikna etmişti.

20 Temmuz öğle yemeğinde Girne Dome Oteli’nde Rauf Denктаş, Necmettin Erbakan, Abdullah Gül ve bendeniz beraberdik. Yeni Başbakan Erbakan’ın KKTC’yi (ve Denктаş’ı) ziyareti sürpriz olmuştu. Bu sürprizde en büyük katkı KKTC’den sorumlu Devlet Bakanı Abdullah Gül’e aitti.

Benim de çorbada tuzum bulunuyordu; sadece Sayın Gül ile tesadüfen kesişen akademik hayatımın bir sonucu olarak..

Sayın Abdullah Gül 1993'te doçent oldu, aynı yıl politikaya girdi, tek yanlı Gümrük Birliği anlaşmasının imzalanması sırasında, benim görüşlerime Refah Partisi milletvekili olarak büyük destek verdi.

8 Mart 1995'te TBMM'de tarihi bir konuşma yaptı. Bu konuşmada, bir akademisyen olarak, bana da atıfta bulunuyordu.

TARİHTEN GELEN İKİ ADAM;

DENKTAŞ VE FRITZ NEUMARK

Yıl 1987, Almanya'da Köln'de bir seminer, konu Türkiye-Avrupa ilişkileri.

Denktaş ve Profesör Fritz Neumark da katılımcılar arasındalar. Tesadüfen her ikisini de 1975 yılından beri yakından tanıyan bendeniz de aynı yerdeyim.

Denktaş ve Neumark yan yana fotoğraf çektiriyorlar. Sonra beni de davet edip fotoğrafı tamamlıyorlar.

İkisi de tarihin içinden çıkagelmiş heykelleri anımsatıyorlar bana.

– Biri dünyanın en karmaşık ve sorunlu bölgesi Ortadoğu ile Doğu Akdeniz'in batmayan uçak gemisi Kıbrıs'tan gelmiş bir abide,

– Öteki Hitler Almanya'sının zulmünden kaçarak Türkiye'ye sığınan bir aydın adam, Prof. Neumark.

Ortak yönleri her ikisinin de bir anlamda Türkiye'ye, Anadolu'ya sığınmış olmaları. Prof. Neumark Avrupa faşizminden kaçarak özgürlüğünü Atatürk Türkiye'sinde bulmaya çalışıyor; Denktaş ise emperyalizmin Doğu Akdeniz'deki baskılarından ezildiği için sırtını Anadolu'ya dayamaya çalışan bir siyasetçi.

Eylül 1987, Bonn, Rauf Denktaş, Prof. Fritz Neumark, Erol Manisalı

Faşizme ve emperyalizme fikren karşı durmaya çalışan bir akademisyen olarak benim yolum 1976'da her ikisi ile de kesişmiş.

Ve 1987'de Köln'de onlarla beraberim, sohbet ediyoruz, Türkiye-Avrupa, Türkiye-Batı ilişkilerini konuşuyoruz.

Prof. Neumark babamdan bile 20 yaş büyük. Her ikisi de zaman tüneline çıkmış figürler gibiler ve sade vatandaş ile akademisyen bendeniz onlarla aynı karenin içindeyim.

Tabii ki ortak bir yönümüz var; orada kesişiyoruz, birleşiyoruz; her üçümüz de faşizme ve

sömürüye karşıyız.

Aslında bizi bu fotoğraf karesinin içine zorla iteleyeni güdü de bu. Yaşları, kültürleri, alışkanlıkları, hayat tarzları apayrı olan insanlar; bu ortak güdü sayesinde aynı kare içinde poz veriyoruz.

Aklımdan geçiyor, bu kareyi ancak Denктаş kamerasının içine yerleştirebilirdi, ama şu anda o da kameranın karşısında, eli düğmede olamaz ki...

BEŞ KİŞİLİK AÇILIŞ MERASİMİ

Taşlara ve kemerlere duyduğum amatör ilgimden söz etmişim. Daha önce yayınlanmış dört deneme kitabımda da bunlara değinirim.

Bu amatör merakımı Kıbrıs'ta da sürdürdüm. Üç dört ay içinde değişik yörelerden, rastgele ilginç kemer taşları topladım. Yol kenarına atılmış taşlardan, hendeklerin içine yağmur suları ile gömülenlere kadar her türlü taş vardı.

Bu taşlardan kemer yapmaya uygun olan yirmi dokuz tanesini seçtim. Ayaklar arasındaki mesafe yedi metre; kemerin ortasındaki en yüksek nokta üç metre olan bir kemeri üç hafta içinde ve yalnız başıma inşa ettim.

Sadece daha sonra sökülen tahta kalıpları bir işçiye yaptırdım. Hiç beton kullanmadım, zaten kemerin bütün esprisi budur; kendi kendini sıkıştırarak ayakta durur.

Mimar Sinan'ın o eşsiz kemerlerinde gördüğümüz gibi. Ortadaki "kilit taşı" da muhteşem bir şeydi; tesadüfen bir dostum bulup getirmişti.

Kemer, yeni eserim (!) bitmişti artık, şimdi sıra açılış merasimine gelmişti. Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'tan talepte bulundum: "Evin önünde büyük uğraşlarla inşa ettiğim bu kemerin kurdelesini kesmek lütfunda bulunur musunuz?" dedim.

31 Ağustos 1996, Erol Manisalı, Nuriye Manisalı, Birsen Midillili, Rauf Denktaş

Birkaç gün sonra kemerin başındaydık, kırmızı bir kurdele çekmişim. Eşim Nuriye, komşulardan özenle bulduğu güzel bir makası Denktaş'a verdi. Kemerin başında tamı tamına beş kişiydik; Rauf Denktaş, komşumuz Atilla Midillili, eşi Birsen, Nuriye ve beniz.

Fotoğrafı da Atilla Midillili çekti, tarih 31 Ağustos 1996.

Bir süre sonra İstanbul'a döndüğümde doğru Yüksek Kaldırım'a gittim. Sarı bir pirinç levha yaptırdım. Üzerinde: "Bu Kemer KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş Tarafından 31 Ağustos 1996 Tarihinde Açılmıştır" yazan bir levha.

O levha halen Zeytinlik Köyü'nün üzerindeki o mütevazı evin bahçesinde duruyor.

Kemeri kimin yaptığını yazmadım. Ben biliyorum ya o bana yeter...

BEKÇİ DENKTAŞ'I TANIMAMIŞ...

Denktaş bazen kendi kullandığı arabasına atlar, Yılanlıada'ya dört beş km mesafedeki kooperatife gelerek bana sürpriz yapardı.

Aslında bu durum bence daha çok şoförsüz, korumasız tek başına özgürlüğün tadılmasıydı. Direksiyonun başında istediği yöne gidebilme özgürlüğü.

Denktaş, işte o kaçamakların birinde bizim kooperatifin toprak yoluna dalmış, biraz da yolları karıştırmış. Güçbela kooperatifin kapısından girmiş. Dağın başı, ortada kimse yok, in cin top oynuyor.

Ortalıkta sadece bizim Konyalı bekçi var, o da eğilmiş yerde bir şeyler çapalıyormuş. Denktaş, Erol Manisalı'nın yeri neredeydi diye sorunca, "Şurada beyim," demiş ve başını yere eğerek çapalamasına devam etmiş.

Rauf Denktaş güçbela evin önüne gelmiş. Biz de bir telaş, bahçede çamurlu bir şortla çalışıyorum, üstüm başım toz toprak içinde...

Neyse, Nuriye ile birlikte Rauf Denktaş'ı buyur ettik.

Denktaş'ın bana ilk sözü, "Yahu sizin kapıdaki adam beni tanımadı bile, Erol Manisalı diye sorunca eliyle işaret etti ve işine devam etti," oldu.

Erol Manisalı, Rauf Denktaş, Mümtaz Soysal

Denktaş tabii bunu şaka yollu söylüyordu, her zaman olduğu gibi işin içine bir espri katıyordu.

Ben de gerekeni söyledim: "Başkan, o Türkiye'deki cumhurbaşkanını bile tanımaz, telaşlanmayın," deyiverdim.

Denktaş gittikten sonra bizim bekçiye: "Yahu sen koskoca cumhurbaşkanını tanımamışsın, işine devam etmişsin," deyince bana ne dedi bilir misiniz: "Erol Bey, tanımaz olur muyum, Denktaş'ı karşımda görünce şaşırdım, dilim tutuldu sanki, sadece elimle senin evi işaret ettim, konuşamadım, donakaldım."

Daha sonra karşılaştığımızda Konyalının söylediğini Denктаş'a aktardım ve "Adam sizi görünce şok geçirmiş, siz de beni tanımadı diye kızılıyordunuz," dedim.

Böylelikle Denктаş, Konyalı ve bendeniz üçgenindeki sorun da hal yoluna girdi.

SARAY'A OSMANLI ÇEŞMESİ

KKTC'nin Lefkoşe'deki Cumhurbaşkanlığı binası Başkanlık Sarayı olarak anılır. Ancak aslında tipik bir İngiliz sömürge yapısıdır.

İngiliz sömürgelerinde görülen rengiyle, biçimiyle, her şeyiyle bunu çağrıştırır.

Denktaş'ı Lefkoşe'de makamında ziyaret ettiğimde içim hep burkulurdu. Benim çenem durmaz, bir seferinde Denktaş'a çıtlattığımı hatırlıyorum.

Aklımdan hep, "Denktaş'ı ziyarete gelen bir diplomat ya da Avrupalı bir gazeteci, arabadan inerken karşısında eski bir Osmanlı çeşmesi görse ne güzel olurdu" düşüncesi geçerdi.

O sıralar, "AB karşısında Türk ilaç sanayinin rekabet durumu" konusunda DEVA ile bir çalışma yürütüyordum. Konuyu onlara açtım; "Çukurcuma'dan güzel ve görkemli bir eski çeşme bulalım ve onu Lefkoşe'deki Başkanlık Sarayı'nın bahçesine konmak üzere armağan edin," dedim.

Tamam, dediler; çeşme arandı ve bulundu; Lefkoşe'ye nakledildi ve sarayı ziyarete gelenlerin arabadan inerken göreceği bir biçimde yerleştirildi.

Tabi bütün bunların yapılması üç dört aylık bir mesai gerektiriyordu, ama amacıma ulaşmıştım.

Rauf Denktaş'ın cumhurbaşkanlığı zamanında benim çabalarımınla konulan bu çeşmeyi sonraki cumhurbaşkanları da göreceklerdi. Çok merak ediyorum, acaba bu İngiliz sömürge binası bahçesinde bu Osmanlı (ve Türk) çeşmesinin işi ne, diye düşünen oldu mu?

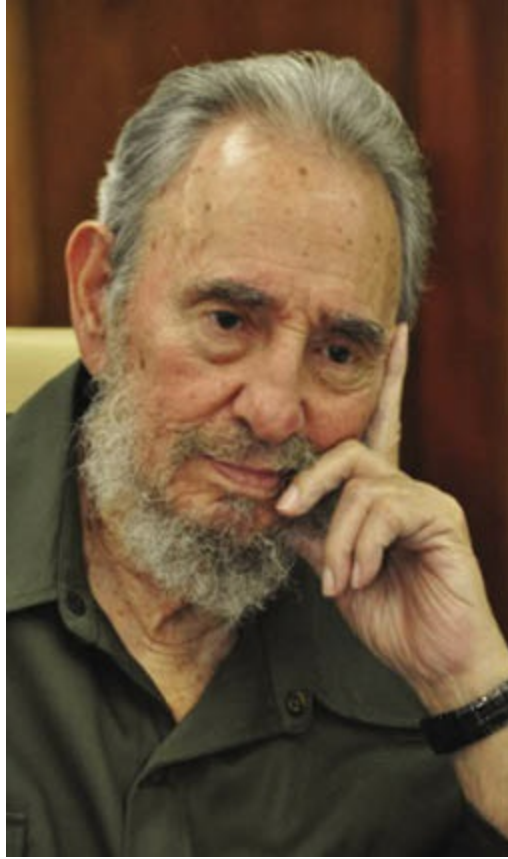
Çeşmenin musluğunu açtığımız zaman şarıl şarıl su akar, göstermelik değildir.

MANDELA, CASTRO VE DENKTAŞ^[1]

1990'lı yıllarda ve 21. yüzyıla girerken, dünyamızda, kendi halkının bağımsızlık mücadelesinde, işin başından beri ayakta duran üç lider vardır; Güney Afrika'da, Kara Afrika'nın beyazlar karşısındaki yenilgi ve ezilmişliğine son verip seçimle Güney Afrika Birliği'nin başına geçen ve "Batı" tarafından da sonunda desteklenen Mandela; Batista rejiminin çürümüşlüğüne karşı ihtilal yapıp, ABD'ye rağmen Küba'nın lideri olan sosyalist Castro; Kıbrıs'ta, Fazıl Küçük'le birlikte, ta 1950'lerden beri, Enonis'e karşı direnen Türk toplumunun özgürlük ve egemenlik mücadelesini yürütüp 21. yüzyılın eşiğine kadar sürüklenip gelen Rauf Denktaş.

Mandela, Batı'nın bir parçası olan beyaz Güney Afrika yönetimine karşı savaş verdi, hapislerde yattı, sonunda Batı kara lider Mandela'yı kabullenmek zorunda kaldı. Hatta baş tacı yaptı.

Fidel Castro, ABD'ye başkaldıran yaramaz çocuktü ve üstelik "Doğu Bloku'nun ve komünist rejimin ABD'nin burnunun dibindeki Küba'daki, uzantısı olarak, yarım yüzyılı tamamlayarak, 21. yüzyıla giriyordu ve çöken komünizm karşısında bile, ABD baskısına boyun eğmiyordu.

Rauf Denктаş, bir başka coğrafyada, dünyanın en karışık bölgesinde, ufak bir adada, Rum hakimiyetini ve Enosis'i önlemek için 1950'lerden beri mücadele veriyordu ve 21. yüzyıla girerken, Kıbrıs Türk toplumunun tartışmasız ve efsanevi lideriydi.

Kıbrıs'ta Rumlara karşı, Enosis'i önlemek için mücadele etmek demek, Batı'daki ve hatta Doğu'daki büyük devletlerin çizdikleri ve çizmekte oldukları sınır haritalarına karşı savaş vermek demektir. Denктаş, daha yakın geçmişte, yalnız ABD ve Avrupa ile uğraşmıyor, Rusya ile de mücadele etmek zorunda kalıyordu.

ABD'nin, Avrupa'nın ve Rusya'nın adada görmek istedikleri fotoğrafı ortadan yırtmak, her babayiğidin harcı değildir. Denктаş'ın başından beri içinde bulunduğu mücadele, yedi düvele karşı verilen bir mücadeleydi ve hem Mandela'nın hem de Castro'nunkinden daha zordu. Çünkü onlar, sırtlarını iki yakadan birisine dayamak imkânına sahiptiler. Ancak Denктаş'ın bu imkânı da yoktu ve tek dayanağı Anadolu idi.

Üstelik Müslüman bir toplumun lideri olarak, yalnız Batı ile değil, Doğu'nun Ortodoksları ile de savaşmak zorundaydı. Denктаş, Mandela'dan da, Castro'dan da şansızdı.

Bu üç liderin tek ortak yanları vardır; 21. yüzyıla girerken her üçü de kırk yılı aşkın bir süredir, kendi toplumlarının bağımsızlık mücadelesini sürmüşlerdi ve halen lider olarak, egemen toplumlarının başında bulunuyorlardı. Bu üç toplumun rejimleri, sosyopolitik yapıları çok farklı olabilir; ama bu farklar, sözünü ettiğim ortak özelliklerini değiştirmez.

Denктаş çok partili, parlamenter, demokratik bir yapıdaki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yıllardır, seçimle işbaşına gelebilen bir liderdir; ancak karizmatik kişiliğe sahip liderler bu kadar uzun süre toplumlarının başında durabilir, seçimle lider olabilirler.

Seversiniz, sevmezsiniz, Castro hâlâ Küba halkının başındadır. Az seversiniz, çok seversiniz, Mandela, Kara Güney Afrika'yı bugünlere getirip seçilmiş lider olarak baştadır. Belki

eleştirebileceğiniz özellikleri olabilir; ama Denктаş Kıbrıs Türk Halkı'nın bağımsızlık mücadelesini 1950'lerden beri sürükleyen ve hâlâ da seçilmiş bir lider olarak başında bulunan karizmatik bir devlet adamıdır.

FOTOĞRAFLARIN DİLİ

Lefkoşe'deki makamına veya yazlık evine ne zaman gitsem, önündeki masada veya yanındaki koltukta, mutlaka fotoğraf makineleri bulunurdu. Konuşmaya dalınca Denктаş, hem konuşur, hem de fotoğraf çekmeye başladığı. Sonraları ben de kendi makinemi yanımda götürmeye ve Denктаş'ın fotoğraflarını çekmeye başladım.

Denктаş fotoğraf çekerken doğal hareket edilmesini severdi. Poz vermek için sabit durulmasından hoşlanmazdı. Denктаş'ın çektiği resimler gerçekten çok güzeldi. Kıbrıs Türkü'nü insan olarak fotoğraflarında ebedileştirmişti. Ağırlıklı konusu insandı. Yaşlı Kıbrıslılar, çocuklar çoğunluktaydı. İnsan fotoğrafları dışında doğa ve kültürel eserler ikinci ve üçüncü yerleri işgal ederlerdi. Denктаş'ın fotoğraflarına baktığınız zaman, Kıbrıs Türkü'nün günlük yaşamını, Kıbrıs'ın doğasını ve kültürel dokusunu buram buram duyarınız.

Fotoğraflarında, insan-doğa-kültür dokusunu, Kıbrıs'a has unsurları ile çok net görürsünüz. Fotoğraflarını yan yana koyup baksanız, Kıbrıs Türkü'nün geçmişte çektiği sıkıntıyı yaşlıların derin çizgili yüzlerinde görürsünüz. Çocuklarda masumiyet ve iyimserlik hâkimdir. Kıbrıs'ın tarihî ve doğal dokusu ise çiçek, ağaç, deniz, cami, kemer ve ev fotoğraflarında bütün yerel özellikleri ile önünüze serilir.

Rauf Denктаş eşi Aydın Denктаş ile birlikte.

Fotoğraf tutkusu için, “beni rahatlatıyor” deyimini kullanırdı. Kendi kendime, fotoğraflarına bakarak çok düşündüm:

- Acaba onun için fotoğraf çekmek, bilinçaltına, “kendi dünyası”na kaçış mı idi?
- Gerçek dünyadaki dikenleri ve zor mücadeleyi, “iç dünyasında dengeleyen, yumuşak, masum, istediği gibi yön verebildiği” bir kapı aralığı, bir mercek miydi?

Kim bilir! Belki de Denктаş kendisi bile tam olarak bilmiyor, sadece “beni rahatlatıyor” demekle yetiniyor.

KUŞLAR DÜNYASI

Özellikle 1990'lı yıllarda Rauf Denктаş'ı ziyarete gittiğimde, kendimi bir kuş cennetinde bulurdum. Muhabbet kuşları, papağan familyasından değişik türde kuşlar, adını sanını bilmediğim ama renklerine hayran kaldığım bir sürü kuş, odasında uçuşup dururdu. Omzuma konduklarında, ha kirletti ha kirletecek diye gözüm şaşır olur, konuşmalarım kopar giderdi.

Hatta bir defasında kuşlar yüzünden oda değiştirip, görüşmemize başka bir yerde devam etmiştik.

Kuşlarına hayrandı; bana her birinin özelliklerini anlatırdı. Bir defasında yazlık evinde, birkaç kelime öğrettiği papağanın ağzından, taklitler yaparak, sesler çıkararak bir kelime olsun almak istedi. Sonuç başarısız olunca, Denктаş'ın yüzü biraz asıldı. Haklıydı, o kadar emek verip konuşma öğretmişti, şimdi ise konuşuramıyordu.

Kuşlar renkliydi, kuşlar yumuşak ve nazikti, gürültü de yapmıyorlardı. İnsanı gerçekten dinlendiriyorlardı. O kadar yoğun, gürültülü ve çileli bir hayatta kuşlarla dostluk, onlarla yakınlık belki de bir kaçıştı. Sade, saf, temiz, rengârenk bir dünya. Gerçek dünyanın çirkinliklerinden, pisliğinden ve gürültüsünden çok farklı, huzura kaçış yolu.

Rauf Denктаş, Erol Manısalı'nın tek başına yaptığı kemerlerin yanında. Başkan en büyük kemerin açılışını henüz yapmış.

Kuşlar incitmez, kuşlar sövmez, kuşlar yalan söylemezler. Tatlı tatlı uçarlar ve şakırdarlar. İnsana başka bir dünya yaratırlar. Kısa bir süre için bile olsa bu Denктаş'a yetiyordu.

Ben böyle düşünüyordum ve haklı olduğuma inanıyordum.

ANADOLU'DAKİ DENKTAŞ EFSANESİ^[2]

Türk kamuoyu Denктаş'ı, 1950'li yıllarda yavaş yavaş tanımaya başladı. 1963 Kanlı Noel olayları sonrasında ise, adı Türk basınında, Kıbrıs'taki olaylar nedeniyle sıkça anılır oldu. Artık Denктаş, Fazıl Küçük'le birlikte, Kıbrıs adasındaki Türk varlığının simgesi haline gelmişti. Türk kamuoyu Denктаş'ı bu dönemde, yalnız adadaki Türk halkının değil, Türkiye'nin de uluslararası alanda çıkarlarını koruyan, Anadolu insanının adadaki uzantısı olarak kabullenmişti.

Denктаş Rumların tahakkümüne karşı başkaldıran ve adadaki Türklerin çıkarlarını, özgürlüklerini, egemenliklerini korumak için Makaryos ile mücadele eden bir liderdi. Türk halkı Denктаş'ı Ankara'daki devlet adamlarından, parti liderlerinden farklı algıladı. 1963 Olayları patlak verdiği zaman Türkiye dalgalanmış, Küçük ve Denктаş ise Kıbrıs Türk Halkı'nın mücadelesinde "ulu liderler" olarak algılanmaya başlamıştı. Sokaktaki insan Denктаş'ı, adeta bir efsane kahramanı olarak görüyordu.

Kıbrıs davası Türkiye'de "birleştirici ve ulusal bilinci güçlendirici" bir dava idi. Davanın adadaki liderlerinin halk tarafından efsaneleştirilmesi çok doğaldı.

Son kırk yıl içinde Türkiye'de sokaktaki adama "Rauf Denктаş'ı nasıl tanırırsın?" diye sorsanız, size şu ifadelerle cevap verir:

"O büyük adamdır."

"Dünyadaki liderlerle, Rumla, Yunanla başa çıkıyor, boyun eğmiyor."

"Çok usta politikacı, keşke bizde de öyle biri olsa."

Aslında bu durumun nedeni, Türk toplumundaki eziklik ve büyük devletler tarafından itilmiş olmanın yarattığı duygulardır. Cumhuriyet döneminin başından beri, ilk defa, Türk halkının haklarının gerilemeden savunulmasının verdiği övünç duygusu yüzünden, Anadolu insanı uzaktan tanıdığı Denктаş'ı efsaneleştiriyordu.

Bugün (1998) İstanbul'da, Sinop'ta, Tekirdağ'da, Isparta'da, nerede olursa olsun, sokakta bir sade

vatandaşı çevirin ve Denктаş'ı sorun, size "o büyük adamdır" türünden bir yanıt verecektir.

Anadolu insanı, Denктаş'a hayranlık duyar. Hatta politika-cılarımızın büyük çoğunluğu da, içlerinde belki biraz "kıskançlık" olsa bile, bu duyguya içtenlikle katılır.

Tabii değişik dönemlerde Ankara'da hükümet eden bazı siyasiler, bir taraftan Denктаş'ın Türk halkı tarafından sevilmesi, diğer taraftan da "bazen", Ankara'dakilerin dış politika oyunlarını bozması yüzünden, onu ayak bağı olarak görmüşlerdir. Ancak bu "istisnalar", "kaideyi" bozmamıştır ve bu türden siyasiler önünde sonunda boyun eğmek zorunda kalmışlar veya iç politikada bir bedel ödemişlerdir.

Denктаş, Ankara'dan uzakta da olsa, Türk iç ve dış politikasını, "özellikle de dış politikasını", 1960'lardan beri, bazen doğrudan, bazen de dolaylı olarak etkileyen bir lider olmuştur.

Denктаş'tan en büyük rahatsızlığı ise, "bazı kişisel dış angajmanları olan" politikacılar duymuşlardır. Bunları da sayarsanız, biri ikiyi geçmez. Bu istisnalar, "Türkiye'deki Denктаş faktörü"nü gördükleri zaman ise geri adım atmak ihtiyacını duymuşlardır.

Denктаş Türkiye'de, sokaktaki adamdan TBMM'ye kadar, her kademede "ağırlığı" olan bir liderdir.

KAÇ FAHRİ DOKTORA

“BİR TANE GERÇEK EDER”

25 Şubat 1996’da İstanbul Üniversitesi’nde, Denктаş’a fahri doktorluk verilmesinin hazırlıklarını yürütüyordum. Bu nedenle Ocak 1996’da, tarih ve merasimin tespiti konularını Denктаş ile görüşüyordum. Bilmeyenlere hatırlatmak için söyleyeyim, Sayın Denктаş’a çeşitli üniversitelerden, çok sayıda fahri doktorluk unvanı verilmiştir. Ankara’daki birçok politikacının da Denктаş’a gösterilen bu sevgi ve liyakati “kıskandığına” eminim.

Denктаş, 25 Şubat 1996 programının görüşmesi sırasında bana şöyle dedi: “Sen bilir misin, kaç fahri doktora bir tane gerçek eder?” Bunu tabii gülererek ve o ince mizah anlayışının içine oturarak söylüyordu. Onun sözü üzerine ben de güldüm. Aslında o, ne verilen doktorayı küçümsüyordu, ne de kendisinin fazlaca ödüllendirildiğini kastediyordu. Peki, ne demek istiyordu? Bence, sadece ve sadece, içindeki mizah duygusunu dışa yansıtmak için bir bahane arıyordu. İçindeki bu duyguyu açığa çıkarmak için belki de, ciddi, acı ve dikenli hayat yolunda, kendi içindeki sıcaklığı ve yumuşaklığı açığa vuruyordu.

Denктаş İstanbul Üniversitesi’nde

Denктаş yarım yüzyılı aşan bir süre boyunca, Rum, İngiliz, Amerikalı, Rus ve bilmem ne kadar yabancı devlet adamı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Ankara başbakanı ile uluslararası politikanın labirentlerinde satranç oynamış bir insan. Yazdığı eserleri odanıza koyarsanız yeni bir kitaplık almanız gerekir. Denктаş unvanlarını çoktan almış, heybesi ağzına kadar dolu. Ona “fahri doktora” olsa olsa bir buket çiçek ölçüsünde kalır. Ancak bu çiçeklerden oluşan büyük tarla, Anadolu insanının ona sunduğu bir vefa borcudur.

Türk halkı ona ve Kıbrıs’a verdiği önemi bu çiçek tarlasında gözler önüne sermektedir. Duyguyla, içtenlikle, övgüyle sunulan çiçekler.

Türkiye’de siyasilere, iş adamlarına verilen bu tür unvanlarda “genellikle” bir hesap-kitap vardır, bir beklenti bulunur. Ama Denктаş’a verilenler farklıdır; çünkü Denктаş’a unvan verenler, biraz da kendilerini “onore” ederler.

YEMEK KAÇAMAĞI

Denktaş 1995'te kalp rahatsızlığı geçirdikten sonra yoğun bir perhize başlamıştı. Fazla kilolarını atmış, adeta "tığ" gibi olmuştu. Bundan hem memnundu, hem de üzerindeki yemek baskısından yakınırdı. Yakınlarının çok iyi bildiği gibi Denktaş boğazına çok düşküdü. Belki yılların baskısı, belki alışkanlık, masada duran her şeyden atıştırırdı. Sanki konuşmadığı zamanlar, ağzını bu tür şeylerle oyalar, konuşmadıklarını içine atardı.

Yazları Kıbrıs'taki küçük evimize gittiğimiz aylarda, beni sıkça yazlık evine öğle yemeğine davet ederdi. Bu yemeklerde genellikle Denktaş ile yalnız olurduk. Sadece eşim Nuriye bana refakat ederdi. Nadiren de Başkan'ın "talebi üzerine" Kunter ve Barış da bize katılırlardı.

Yemekte, ben kendi bilgi alanım içindeki hususları Başkan'a sunardım. Denktaş'ın yaptığı ilginç değerlendirmelerini, rahat ve "gayri resmi" bir ortamda dinlemek, özellikle "Türkiye'den gelen bir meraklı" için unutulmayacak değerlerde anlardı. Hele bu insanın içine "Kıbrıs virüsü" de girmişse, iş daha da ilginç oluyordu.

Başkan Denktaş, Manisalı ailesi ile yazlıktaki evinde.

Denktaş rahatsızlığı öncesi yemeklerde, sorgusuz sualsiz, önüne getirilen her şeyi yerdi. Hatta ikinci yemeği de istediği olurdu. Rejime başladıktan sonra Başkan hiç alışık olmadığı şekilde "kayıt ve muhasara" altına girmişti. İlk aylarda özel doktoru yanından hiç ayrılmaz, diyet yemeğini titizlikle uygulatırdı.

Daha sonra özel garsonu, kısıtlamayı titizlikle sürdürmeye başladı. Bu dönemde Denktaş'la yediğim yemeklerde, önüne getirilen yarım porsiyon sebze yemeğini yüzünü asarak nasıl yediğini izlerken, Başkan yine de işi şakaya vururdu. Bana ve eşime normal yemek gelirdi. Ben de Başkan yarım porsiyon kabak yemeği yerken, şeftali kebabını karşısında bir türlü yiyemezdim, boğazımdan geçmezdi. Aslında öyle boğazıma meraklı bir insan olmadığım için, iki lokma atışırsam yeterli

olurdu.

Özel garsonu odadan çıkınca Başkan dayanamaz, bize getirilen yemekten de biraz alırdı. Bir de kulağımıza eğilir, “Onların haberi yok, dün gece kalktım, şunu şunu yedim,” diye iftiharla anlatırdı. Ben de her seferinde evden ayrılırken, özel garsonuna, “Aman dikkat edin, Başkan sizden habersiz yemek yiyor,” diye jurnal ederdim.

Zamanla bu konu, aramızda mizahi olarak algılanabilecek bir havaya dönüşmüştü. Ben jurnal ettikten sonra, garsonu herhalde Başkan’a “ikazını” yapar ve jurnalcinin ben olduğumu da söylerdi. Başkan bu “tatlı sinir harbini” galiba bilinçli olarak, nüktedan kimliğini de içine oturtarak, bizleri kızdırmak için yapıyordu ya da gizli yemek yemenin “suçluluğunu”, Midas’ın Kulakları’ndaki gibi, birilerine söyleme ihtiyacını duyduğu için itiraf ediyordu.

Burada bile Denктаş’ın ince mizah anlayışını hissedersiniz. Terazide koyduğunuzda, başkan olmanın rahatlığı mı, üzerindeki baskıdan kurtulmanın yolu mu, diye ölçersek hangisi ağır basar bilemiyorum.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ'NDE

DOKTORA TÖRENİ

25 Şubat 1996'da İstanbul Üniversitesi, Cumhurbaşkanı Denктаş'a "Fahri Hukuk Doktora Unvanı" verdi. Bilmem şu kadar fakültesi, elli bin öğrencisi ve beş yüz yıllık geçmişi olan, tarihi giriş kapısı Türkiye Cumhuriyeti'nin kağıt paraları üzerine nakşedilmiş, Türkiye'nin Cumhuriyet tarihinde sosyal ve politik olayları yönlendirilmiş koskoca İstanbul Üniversitesi, dünyaya bazen tek başına kafa tutabilen yine koskoca bir lidere, Rauf Denктаş'a fahri doktorluk payesini veriyordu.

Bu aslında, oldukça dengeli bir alışverişti; Denктаş da İstanbul Üniversitesi'ne bazı şeyler veriyordu. Verdiği konferansta yaptığı konuşma, izleyenlere tarihi bütün derinliğiyle, başından beri Kıbrıs Türk Halkı'nın bağımsızlık mücadelesinin içinde bulunan bir liderin sözcükleriyle sunuyordu.

Olayları yaşayan, yönlendiren, ter döken bir adamın öyküsüydü bu. Kıbrıs Türk Halkı'nın bağımsızlık mücadelesiyle özdeşleşmiş, iç içe geçmiş bir tarih, yaşayan adamın sözcükleriyle bir belge gibi, salonun içine düşüyordu.

2001 İstanbul Üniversitesi, Erol Manisalı, Rauf Denктаş, Kemal Alemdaroğlu

Denктаş orada, halkının bağımsızlık mücadelesini anlatmıyor, sanki kendi özgeçmişini sergiliyordu. Aslında onun özel yaşamı yoktu, yaşadığı şeyler kendi halkının yaşamıydı. İki şeyi birbirinden ayırmak imkânsızdı; halkının mücadelesini, çektiği ıstırabı sergilerken kendisini anlatıyordu.

Denктаş'ı konuşmasının başında izleyicilere takdim ederken, o salonda bulunan ve Denктаş'ı dinleyecek olanların çok şanslı olduklarını, çünkü karşımızda "bir tarihin, geçmişin derinliklerinden gelen bir liderin," bizim tanık olmadığımız boyuttaki bir insanın bize söyleyeceklerinin ne kadar eşsiz şeyler olduğunu ifade etmişim.

Denктаş, mücadelenin başından, adaya kaçak girerken yakalanışına, Makaryos ile neler konuştuğuna, 1974'e kadar özlemle, nasıl Toroslar'a baktığına kadar, bir insanlık dramının yanında, umutlarını, daha sonra kazandıkları özgürlüklerini, insan ve toplum dramının şiirsel ve acılı akışının, acımasız dünya politik çarkları içinde nasıl yürüdüğünü sergiliyordu.

Bir toplumun, bir halkın, uluslararası politikanın ve çıkar çatışmalarının öğütücü taşları arasında

nerelerden geçtiğini, bu engebeli yolda, eşlik eden bir insanın nefesi ve teriyle anlatıyordu. Bu aynı zamanda, onun hayat hikâyesiydi.

Duygu ve mantığın birbirinden ayrılmayan iki parça olarak bütünleştiği böyle bir konuşmayı ancak tarihi olaylarla özdeşleşen, olayların bir parçası olan Rauf Denktaş gibi bir insan yapabilirdi.

İstanbul Üniversitesi'nin Beyazıt'ta büyük bir yeşil alanın ortasına bir taht gibi oturan Merkez Binası, bir üniversite binasından çok müzeyi andırır. Salonlar, odalar, eski Harbiye Nezareti'nden kalma tavan işlemleri, duvar motifleri ve mobilyalarla doludur. II. Abdülhamid'in kendi yaptığı masadan, yüce Atatürk'ün öğrencilerle birlikte ders dinlediği, solmuş siyah beyaz fotoğrafa kadar pek çok şeyi Merkez Bina'da görürsünüz.

Denktaş her zaman yaptığı gibi fotoğraf makinesini çıkardı ve fotoğraf çekmeye başladı. Atatürk'ün fotoğrafına büyük ilgi gösterdi. Değerli insan Rektör Bülent Berkarda'nın odasındaki fotoğrafta bir profesör kürsüde oturmuş olarak ders veriyor, Atatürk de yanda, öğrencilerle birlikte, ayakta dinliyordu.

Denktaş bu tarihî ortamdan çok etkilenmişti. Anadolu'nun güney ucundan, Kıbrıs'tan, yine tarihin içinden gelen bir büyük insan, bu tarihî ortamı tamamlıyor, onun bir parçası oluyordu.

MÜZEDEN SONRA DENKTAŞ'I

ZİYARET EDENLER

Denktaş muzip bir insan; en sıkıntılı ya da en üzgün olduğu anlarda bile araya ince mizah anlayışını gösteren bir söz, bir fıkra sıkıştırır. Bunu hiç kendini zorlamadan, iki olağan arkadaş ya da arkadaş topluluğu içinde söylenivermiş bir fıkra, hatta yapılan bir alaycılık içinde mırıldanarak fısıldar. Çoğunlukla dinleyene kendi kişisel yorumunu yapması, düşünmesi için de bir boşluk bırakır.

Girne'deki yazlık evinde, randevulu randevusuz Kıbrıslı Türklerden uğrayanlar sık görülür. Hiç hayır demeden, iki eli kanda olsa bile bir merhaba der ya da el öptürür. Daha doğrusu gelenler, genellikle genç olanlar el öpmeyi isterler, o da hayır demez.

1997 Yılbaşı

1996 yılı içinde, KKTC'yi ziyaret eden bir Türk turist grubu da evine gelivermiş. Bunu derinleştirerek “Selimiye Camii’ni, Lefkoşe Müzesi’ni gezdikten sonra bana da gelmişler,” esprisi ile anlatarak, kendi kişiliğinin Kıbrıs mücadele tarihi içindeki yerini belki benliğinde duyar, düşünür ancak bunu anlatırken sizi güldürmek için, “Ben de tarihî eserler gibi müzeli oldum; yaşlandım ve eskidim,” muzipliği ile öne çıkarır. 21 Ocak 1996’da, Bülent Ecevit’le birlikte TRT’deki sabah canlı yayınında bile bunu bir fıkra gibi anlatıverdi. Söylemesinin gerekçesi ise, Ecevit’in Denktaş’ı överek, “Sayın Denktaş, Kıbrıs Türk mücadelesinin ta başından beri içinde olan, onu sürükleyen bir devlet adamıdır,” demesiydi. Denktaş, Ecevit’in ciddi bir tavır içinde ifade ettiği bu görüş karşısında, muzip kişiliğini ayna gibi yansıtan fıkrasını anlatıverdi. “Zaten önce Lefkoşe’deki müzeyi ziyaret ediyorlar sonra da beni,” deyiverdi.

Bu alaycı tavır karşısında, olağanüstü nazik bir insan olan Ecevit önce ne diyeceğini bilemedi; ardından da hafif bir tebessümle olayı geçiştirmeyi başardı.

OSMANLI'DAN KIBRISLININ

ÖĞRENEMEDİĞİ

1995’i 1996’ya bağlayan yılbaşında Denктаş’ın davetlisiydim. Denктаş’ın aile efradı ve benim ailem birlikteydik. Ben Denктаş’ın yanında otuyordum. Çok güzel bir geceydi. Anadolu ve Kıbrıs Türklerinin şarkıları, ezgileri birbiri içine geçmiş ve Türkiye’de İstanbul gibi büyük kentlerde pek yaşamadığım eski Anadolu’dan, Osmanlı’dan, az gördüğüm, ancak yaşlılardan duyduğum özlü, samimi bir gece geçiriyorduk.

Bir devlet başkanının yanında oturduğum için hürmette kusur etmemeye özen gösteriyordum. Denктаş bana ne kadar sıcak, yakın ve samimi davranırsa davransın, kişiliğine ve makamına olan saygımdan dolayı her masadan kalkışında ben de ayağa kalkıyordum. Film çekmek veya Aydın Hanım’ın ısrarı üzerine dans etmek için bazen masadan ayrılması gerekiyor, onun masaya her dönüşünde ben yine ayağa kalkıyor ve oturmasını bekleyerek yerime otuyordum.

Bu arada sohbet sırasında kendisine, “Kıbrıs Türkleri Anadolu’dan daha Türk ve Osmanlı,” dedim. Gerçekten de öyleydi. Elli şarkı söylendi ise hepsi de halk türküleri, yerel Anadolu ve Kıbrıs şarkılarıydı. Eğlencede yabancı kültür izleri yoktu.

Bir ara Denктаş fotoğraf çekmek için dolaştı. Masaya dönerken ben yine saygıyla ayağa kalktım ve “Sayın Cumhurbaşkanım,” diyerek oturmasını bekledim. Oturdu, biraz sonra da iç çekerek, “Osmanlı’dan adaya her şey gelmiş ama bu gelmemiş,” dedi. Benim kendisine karşı saygılı davranışımı kastediyordu. Denктаş masaya gelip giderken benden başka yerinden kıpırdayan yoktu. Ancak o sözleriyle muhtemelen bizim masamızı değil, adadaki genel davranışı kastediyordu.

Doğal olarak KKTC küçük bir yer, iki yüz bin kişinin altında; üstelik ada olduğu için herkes birbirini tanıyor, herkes birbiriyle samimi. Üstelik Akdeniz sosyal ortamı içinde ilişkileri daha sıcak hale gelmiş. Denктаş’ı adalı Türkler, “Denктаş Bey” olarak tanırlar ve hitap ederler.

Devlet ilanından ve Cumhurbaşkanlığı makamından sonra da bu alışkanlıklar değişmiyor. Denктаş’ın nesli kendisini bir mahalle dostu, bir arkadaş olarak görür. Orta yaşlılar onu Denктаş Bey olarak görür, yeni nesil ise bir aile büyüğü veya dedeleri gibi düşünürler. Bu nedenle, yılbaşı gecesi bizim masa ve yakın çevre masalardan benden başka kimsenin yerinden kıpırdamamasını normal karşılamak gerekir.

Ama o bence “Osmanlı’dan bir bunu öğrenemedik” derken yeteri kadar vefalı olmayan eski dostlarımı, çevresini kastediyordu ve bunu içine çekerek, biraz da hüznlenerek söylüyordu.

RAİF'İN ÜZÜNTÜSÜ VE BİR ANI

Çok sevgili oğlu Raif'i elim bir trafik kazasında kaybetmek Denктаş'ı yıkmıştı. İçine kapanmış, kendini dine vermiş, bu büyük ıstırabı telafi etmek için kendi iç dünyasında büyük bir mücadele veriyordu. Herkesten kaçıyor, birkaç yakını dışında kimselerle görüşmek istemiyordu. Kolay değil, Raif kaybettiği üçüncü evladı idi.

Diğer bir evladını küçük yaşlarda kaybeden Denктаş, Raif'i en verimli çağında, yani olgunluk dönemine ilerleyen bir yaşta kaybetmişti. Her gün Raif'in kabrine gidip dua ediyordu. İlk günlerde zamanının çoğunu kendini dine adayarak geçiriyor, iç dünyasında bir çıkış yolu arıyordu.

Raif vefat edeli birkaç ay geçmişti. Mayıs ayında, o yıl bilmem kaçınıncısını düzenlediğim Uluslararası Girne Konferansı'nı yapmak üzere Kıbrıs'taydım. Her konferansta alışkanlık haline, gelenek haline gelmişti; Denктаş'ı konferanstan bir gün önce ziyaret eder, o yılki konferans hakkında bilgi verirdim. Kıbrıs'taki yakın arkadaşlarım bana, "Bu yıl Başkan açılış yapamaz, zaten hiçbir yere çıkmıyor, içine kapandı gitme," dediler.

Raif Denктаş

Ben yine de kendisini görmek için Lefkoşe'ye gittim. Raif'in vefatından sonra Başkan ile ilk defa karşılaşıyordum. İçimde bir eziklik ve hüznün vardı. Raif'i ben de tanırdım. İçli dışlı yakın bir ilişkimiz yoktu ama saygılı bir dostluğumuz vardı. Denктаş ile ilk karşılaşmamızın benim için de çok zor olacağını biliyordum. Diğer yandan da Denктаş'ın her şeyden elini ayağını çekerek içine kapanması beni üzüyordu.

Bu karışık duygular içinde başkanlık ikametgâhına gidiyordum. Misafirlerini kabul ettiği odaya girdiğimde bana sıkı sıkıya sarıldı, içini çekerek nefes alıyordu. Belki de Raif'e sarılır gibi bana sarıldı ve uzunca bir süre öyle kaldı. Ben de çok fena olmuştum; kendimi tutmaya çalışmama rağmen gözlerim sulanmıştı. İçimin titrediğini hissettim. Denктаş'ın da gözleri sulanmıştı. Sonra oturduk, bir süre hiç konuşmadan onun yüzüne baktığımı hatırlıyorum.

Söze, "Yine konferans için geldim," diyerek başladım. Raif'ten hiç söz etmedim, edemedim. Ne diyebilirdim ki? Söylememiz gerekenleri zaten fazlasıyla söylemiştik; Denктаş da ben de.

Oturduğum yerin tam karşısında, duvarda Raif'in koskocaman bir fotoğrafı duruyordu. Sanki o da salondaydı, yanımızdaydı. Bir ara gözüm resme takıldı, uzun bir süre resme bakakaldım. Galiba Denктаş'ın üzüntüsünü paylaşmak, içimde duymak istiyordum. Ben de kendimi bırakmıştım.

Bir iki dakika sonra kendimi toparladım. Denктаş'a içtenlikle yakın biri olarak, aylardır içine kapanmasının doğru olmayacağını, sorumluluklarının bulunduğunu, üzüntüsü sonsuz da olsa bir toplum lideri olarak bu dönemi aşmak zorunda olduğunu söylemek gerektiğine inandım. Bunu önceden düşünmemiştim, o anda içimden geldi ve benim için zor olsa da Denктаş'a söylemem gerektiğini hissettim.

Kelimeler dudaklarımdan dökülüverdi... "Sayın Başkan, siz kendinizi bırakamazsınız, siz bir lidersiniz, toplumunuz için sorumluluklarınız var, güçlü olmanız gerekir," deyiverdim. Belki de ilk defa böyle bir ifade ile muhatap oluyordu. Biraz duraladı, biraz da irkildi galiba. Ben inanarak ve içimden gelerek konuşmuştum. İçtenlikle söylediğimi hissettiği için olsa gerek olumsuz bir tepki göstermedi. Galiba, "Kendinizi bırakmaya hakkınız da yok," cümlesini eklemiştim.

Denктаş ertesi günü Uluslararası Girne Konferansı'na geldi ve mutut olduğu üzere açış konuşmasını yaptı. Bu Denктаş'ın, Raif'in vefatından sonra yeniden toplum hayatına ve sorumluluklarına dönüşünün başlangıcı oldu. O en üzüntülü döneminde bile içi yansa da, Kıbrıs davasını savunan bir lider olarak toplumsal sorumluluğunu unutmuyordu.

Daha sonraki dönemlerde, Denктаş'la her kucaklaştığımda Raif'in vefatından sonraki karşılaşmamızdaki duygularımı içimde tekrar tekrar yaşadım. Belki yıllar geçtikçe o ilk sarsılma yoktu ama bir anıdan çok ileride bir duygu, bir irkilme olarak içimde hep hissettim.

UZLAŞIR MI, UZLAŞMAZ MI?^[3]

Denktaş 90'lı yılların ortasında bir kalp rahatsızlığı geçirmişti. Ankara'ya gelmiş, bir süre de hastanede yatmıştı. Ankara ayağa kalktı, Türkiye ayağa kalktı. Biraz da, dünyada Kıbrıs'la ilgili çevreler farklı bir biçimde ayağa kalktılar. Acaba Denktaş, aktif politikadan kopar mıydı? Bunu merak eden, bununla çok ilgilenen dış çevreler bilgi alma yarışına girdiler.

Bu yarıştan ben de nasibimi aldım. Oysa pek fazla bir şey bilmiyordum. Vesile yaratarak yemek daveti yapan birçok yabancı, sözü dönüp dolaştırıp Denktaş'ın sağlığına getiriyordu. Acaba Denktaş politikadan çekiliyor muydu? Ben de kendilerine, "Kıbrıslı Türkler en az yüz yaşına kadar yaşarlar, ömürlerinin olsa olsa son iki üç yılında istirahat ederler," diyor ve Prof. Derviş Manizade'yi örnek gösteriyordum. "Derviş Bey doksanını geçti, hâlâ kitap yayınlıyor, makale yazıyor, konferanslar veriyor," diyor ve morallerini bozuyordum.

Denktaş kısa bir süre sonra sağlığına kavuştu ve adaya döndü. Perhiz yaptı, eskisinden daha da sağlıklı hale geldi.

*Dr. Christian Heinze Kıbrıs Cumhuriyeti Eski Anayasa Mahkemesi Başkanının Danışmanı,
Nuriye Manisalı, Erol Manisalı*

Önlerinde Denktaş'ı engel olarak gören kimi çevreler bir konuda yanılıyorlardı ve bir şeyin farkında değillerdi.

Denktaş politik hayattan çekilmiş olsa da Anadolu ve Kıbrıs Türkleri bakımından Kıbrıs davası yine devam ettirilecekti. Üstelik bu gün uzlaşmaz dedikleri Denktaş, aslında işin başından beri en uzlaşmacı liderlerden birisiydi. Kıbrıs uyuşmazlığındaki uzlaşmazlık noktalarını iyi göremedikleri için yanlış değerlendirme yapıyorlardı.

Bu da Denktaş'ın suçu değildi. Uzlaşma, karşılıklı menfaatlerin dengelendiği noktada erişilecek bir husustur. Sadece bir tarafın politik ve ekonomik menfaatini sağlayabilen bir çözüm uzlaşma değil, dayatma sonucunu ortaya çıkaran bir durumdur.

Denktaş'ın kabul etmediği, yabancıların da anlamak ve görmek istemedikleri gerçek buydu.

MUFLON HİLESİ

“Muflon”u ben kelime olarak ta çocukluğumdan, kürklü deri olarak hatırlarım. Hatta içi kürklü potinlere (ayakkabı) muflonlu potin de denirdi.

1997'nin yazında, Girne'deki Milli Arşiv'de çalışırken kitaplardan birinde bir hayvan resmi gördüm. Keçiye benziyordu, boynuzları vardı. Resmin altındaki bilgiyi okuyunca “muflon”un Kıbrıs adasına has, “boynuzlu bir koyun” olduğunu öğrendim. Bu bir koyundu (koç değil) ve upuzun yay gibi kıvrılan sağlı sollu iki boynuzu vardı. Çok düzgün, başın üstünde önce yukarı giden, yükselip bir yay gibi tekrar aşağı dönen boynuzları ve haşmetli yapısı mağrur bir hava veriyordu muflona.

O kadar yıldır Kıbrıs'a geliyordum, bu keçi benzeri koyunu görmemiş ve adada adını duymamıştım. Merak ettim, soruşturmaya başladım. Neydi, neyin nesiydi, dinazorlar gibi nesli mi tükenmişti?

Soruşturunca neslinin tükendiğini anladım. Bu vahşi bir hayvandı ve dağlarda, özellikle insanların zor ulaşabildiği yüksek bölgelerde yaşıyordu. Trodoslar'da çok az sayıda görülüyordu. Bazen Türk tarafına, KKTC'ye de geçtiği söyleniyordu.

Muflonun fotoğrafından bile anlaşılan haşmetli, mağrur görünüşü beni çok etkiledi. Çocukluğumdan beri giyim eşyalarından adını duyduğum ve ne olduğunu bilmediğim bu mağrur görünümlü hayvanı elli yıl sonra keşfetmişim. Hem de Kıbrıs'ta. Çocuksu bir sevince kapılmıştım. Bugün insanlar bu hayvanı unutmuşlardı. Herkesin unuttuğu, kimsenin varlığından haberdar olmadığı bir şeyi, ben kendimce yeniden keşfetmişim.

Bu keşfimi taşlara kazımalı, oymalı, resmetmeliydim. Öyle ya, üç beş yıldır hobi olarak boş zamanlarda taşlar üzerine kabartmalar yapıyordum. Amatör de olsam biraz elimden geliyordu. Elim yatkındı. Ertesi gün Kıbrıs'ta, Ercan'ın doğusunda çıkan, çıktığında yumuşak olan, sonra zamanla sertleşen beyaz taşa kabartma bir muflon yaptım. Yontarken muflonun baş kısmının yarısı kırıldı. Ben de eski görüntüsü verdim ve taşın diğer kısımlarını da ona göre yonttum. İki karış büyüklüğündeki bu kabartma hoşuma gitti. Demir oksitli kırmızı toprak da yedirerek beyaz taşı alacalı kahverengi bir tona dönüştürdüm. “Eserimi” bahçede duvarın üzerine koydum ve seyretmeye başladım. Keyif vericiydi.

Ertesi günü Denктаş'ın evine öğle yemeğine davetli idim. Eşimle birlikte yemeğe giderken birden aklıma geldi. Muflonu Denктаş'a armağan etmeliydim. Bana göre çiçek veya çikolatadan daha değerliydi. Benim emeğimdi ve ayrıca güzel hayvanın bildiğim hikâyesini Başkan'a anlatacaktım. Denктаş'ın yazlık ikametgâhına vardığımızda aklıma bir muziplik geldi. Bir iki dakika için olsa da Başkan'ı kandıracaktım. Muflonu torbadan çıkardım ve Denктаş'a sundum ve “Sayın Başkan, evin arka bahçesini kazarken bakın yerin altından ne çıktı; bunu size getirdim,” dedim. Denктаş muflona baktı, bir yorumda bulunmadı. Sonra bana baktı; ne diyecekti bilemiyorum ama o daha bir şey söylemeden, “Sayın Başkan, dün ben yaptım, size armağan etmek istedim,” dedim. Güldü, teşekkür etti ve oturma odasındaki kütüphanenin rafına itina ile koydu.

Denктаş, taş oyma işlerinin elimden geldiğini biliyordu. Bizim mütevazı evimizi ziyaret ettiği zamanlarda yaptığım diğer taş oymaları kendisine göstermişim.

Birkaç gün sonra Başkan'ın danışmanlarından bir profesör ile karşılaştım. Bana ilk söylediği şu oldu: "Sayenizde Başkan tarafından fena halde işletildim". Önce ne demek istediğini anlamadım. Sonra kendisi gülererek anlattı. Çalışma için Başkan'a gittiğinde, Denктаş kendisine benim muflonu göstererek; "Bak bakalım, şu taşı bin İngiliz'e (Sterlin) dün aldım. Eski bir antika parçaymış, ne diyorsun?" demiş. Danışman dostum muflona yaklaşmış, başlamış incelemeye. Bakmış eski gibi görünüyor ama taş oymalarda keskin hatlar var, eski olması zor: Ancak emin değil, emin olsa bile Başkan'a sizi kandırmışlar demek de biraz nezaket dışı olacak, bir yorum yapıp yapmamakta kararsız, düşünürken Denктаş muflonun benim eserim olduğunu gülererek söyleyivermiş.

Sonraki haftalarda duyduğuma göre Denктаş aynı espriyi birkaç dostuna daha yapmış.

Bunlar aslında Denктаş'ın ince mizahi kişiliğini yansıtan örnekler. Bir hadisenin mizahi bir noktasını yakalayınca bunu çevresindekilerle paylaşmaktan zevk alan bir insan. Bu çevresindekilerin, mutlaka yakın dostları da olması gerekmez. Makaryos ile görüşmelerinde, B.M. Genel Sekreteri ile buluşmalarında mutlaka bir ince nokta yakalar ve bazen dünya siyasi mizah tarihine örnek olacak benzetmeler ve espriler yaratır.

13 Mayıs 1990, Celebrity Hotel, Girne-Kıbrıs Beşiktaş'ın şampiyonluğunu kutluyoruz, Şahin Alpay, Nüsret Ekin, Halit Refiğ, Cengiz Çandar, Mümtaz Soysal, Yüksel Ülken, Barış Manisalı, Erol Manisalı, Nuriye Manisalı, Kunter Manisalı

[1] Bu yazı 2000 yılında kaleme alındı.

[2] Bu yazı 1998 yılında yazıldı.

[3] Bu anı, 1999'da kaleme alınmıştır.